3.Azərbaycan Respublikasının təhsil sahəsində islahat Proqramı.Bakı, 2009.
4. Veysova Z. Fəal/interaktiv təlim: müəllimlər üçün vəsait. 2007

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti

«Təsdiq edirəm»:
Tədrisin təşkili və təlim texnologiyaları
üzrə prorektor vəzifəsini icra
edən:______________dos.Z.Məmmədov
“ 14 ” 02 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050107- İbtidai sinif müəllimliyi
Fakültə: Filologiya və ibtidai təhsil
Kafedra: İbtidai təhsil və məktəbəqədər təlim
I.Fənn haqqında məlumat:
Fənnin adı: İbtidai siniflərdə Azərbaycan dili və onun tədrisi metodikası-2.
Fənn proqramı: Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin 18.10.2022-ci il tarixli, F-588 saylı əmri ilə təsdiq edilmişdir.
Kodu:İPF-B06.2
Tədris ili: I (2024/2025). Semestr: II
Tədris yükü: cəmi:120 saat. Auditoriya saatı - 45 saat (30 saat müh., 15 saat sem.)
Tədris forması: Əyani
Tədris dili: Azərbaycan dili
AKTS üzrə kredit: 4 kredit
Auditoriya №:311
II.Müəllim haqqında məlumat: Əliyev Ayəddin, fil.e.n., dos
Məsləhət günləri və saatı: II gün saat 9^{00}-13^{00}.
E-mail ünvanı:*ayeddin59@ mail.ru*
Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., H.Abdullayev küçəsi, 22, 2 saylı tədris korpusu
III.Tövsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas ədəbiyyat

1. S.Cəfərov. Müasir Azərbaycan dili. (Leksika)
2. A.Qurbanov. Müasir Azərbaycan ədəbi dili.
3. Müasir Azərbaycan dili.Az.EA. 1978.
4. Y. Kərimov. “Ana dilinin tədrisi metodikası”. Bakı, 2013.

Əlavə ədəbiyyat

1. N.Cəfərova. “İbtidai siniflərdə Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası”. Bakı, ADPU, 2016
2. H.Balıyev, A.Balıyev. “Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası”. Bakı, Maarif, 2014.
3. A.Rəhimov. “Ana dilinin tədrisi metodikası”. Bakı, Maarif, 1997.

Fənn üzrə
[illegible], tap
şırıqlar

publikasının Təhsil Qanunu. Bakı, 2009.
ublikasının təhsil sahəsində islahat Proqramı.Bakı, 2009.
interaktiv təlim: müəllimlər üçün vəsait, 2007

4. Azərbaycan Respublikası ümumtəhsil məktəbləri üçün ana dili kurikulumu (I-IV siniflər). Bakı, 2007.
5. Z.Verdiyeva , F.Ağayeva , M.Adilov. Azərbaycan dilinin semasiologiyası. Bakı. 1979.
6. H.Həsənov. Sözlərin strukturu və formaları. Bakı, 2001
7. H.Həsənov. Azərbaycan dilinin leksikası. Bakı, 2001
8. A.Əliyev.Ana dili fənni üzrə mühazirə mətnləri (LDU İbtidai təhsil və məktəbəqədər təlim kafedrası)

IV.Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən İbtidai siniflərdə Azərbaycan dili və onun tədrisi metodikası-1 (Fonetika) fənninin tədrisi vacibdir.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Dilçilikdə söz müxtəlif aspektdə öyrənilir. Belə ki, fonetikada sözün fonem tərkibi və fonetik xüsusiyyətləri, morfologiyada onun morfoloji strukturu, morfem və onun tipləri, struktur və formal əlamətləri, qrammatik tərkibi, sintaksisdə sözün sintaktik strukturu, sözün birləşmə qaydaları, leksikologiyada isə sözün dilin leksik sistemində yeri, mənşəyi, işlədilməsi, üslubi səciyyəsi və digər xüsusiyyətləri öyrənilir. Leksikologiya dilin lüğət tərkibinin əsasən müasir vəziyyətini və tarixi inkişaf prosesini öyrənməklə bərabər, lüğət tərkibinin əsasında duran sözü təklikdə tədqiq edir, onun mahiyyət, təbiət və s. cəhətlərini araşdırır.Fənnin əsas məqsədi tələbələri doğma dilimizin lüğət tərkibi, sözün üslubi imkanlarıilə tanış etmək, ondan necə istifadə etmək yollarını göstərməkdir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və ya laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarina uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır. İmtahan biletinə, bir qayda olaraq fənn üzrə proqram materialını əhatə edən 5 sual daxil edilir. Hər sual 10 bala qədər qiymətləndirilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal- tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
-9 bal-tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam aça bilir.
-8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
-7 bal- tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandıra bilmir
-6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
-5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
-4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandıra bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
-0 bal- suala cavab yoxdur.

əmanov. "Umumi orta təhsil səviyyəsinin yeni fənn kurikulumları ...
ilari üçün təlim ...

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması:Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görüləcək.

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat , seminar 15 saat. Cəmi: 45 saat

№	Mühazirə	Saat	Tarix
	I kollokvium mövzuları		
1	Leksikologiya, onun məqsəd və vəzifələri. Söz və onun mahiyyəti. **Plan:** 1.Leksikologiya, onun mövzusu, məqsəd və vəzifələri 2.Leksikologiyanın növləri 3. Söz və onun mahiyyəti 4. Sözün mənasının dəyişilməsi və inkişafı 5. Sözün leksik və qrammatik mənaları 6.Saf və hibrid sözlər. 7. İlkin və törəmə sözlər.8 Səs təqlidi sözlər **Mənbə:** [1,2,7]	2	
2	Forma və məzmunca söz qrupları. Çoxmənalı sözlər. Omonimlər. **Plan:** 1. Sözün tək və çoxmənalılığı 2. Azərbaycan dilinin məzmun və formaca söz qrupları. Omonimlər 3.Çoxmənalı sözlərin omonimlərdən fərqi 4.Omonimə oxşar söz qrupları **Mənbə:** [1,2,5,7]	2	
3	Sinonim və antonimlər **Plan:**1.Sinonimlər, onların əsas əlamətləri. 2. Sinonimlərin yaranma yolları və onların üslubi imkanları 3. Antonimlər. Onların nitqdə rolu 4 Antonimlərin məna qrupları və üslubi imkanları 5.Həm antonim, həm sinonim, həm də omonim olan sözlər **Mənbə:** [1,2,5,7]	2	
4	Müasir Azərbaycan dilinin mənşə etibarı ilə leksikası. Əsl Azərbaycan sözləri. **Plan:** 1. Qohum dillərə məxsus sözlər 2.Əsl Azərbaycan sözləri və onların əsas xüsusiyyətləri **Mənbə:** [1,2,3,5,7]	2	
5	Alınma sözlər. **Plan:**1. Ərəb-fars sözləri və onları fərqləndirən xüsusiyyətlər 3. Rus dili və rus dili vasitəsilə başqa dillərdən keçən sözlər 3.Alınma sözlərin mənimsənilməsi	2	

...ümumi təhsilin Konsepsiyası, Bakı, 2006.

Əlavə ədəbiyyat

...mi təhsil kurikulumunun əsasları üzrə təlim iştirakçıları üçün təlim vəsaiti " Bakı 2014

...ova X. İnteraktiv təlim metodları...

	Mənbə: [1,2,3,5,7]		
6	Azərbaycan ədəbi dilinin aktiv və passivliyinə görə söz qrupları. **Plan:** 1.Lüğət tərkibi və lüğət fondu 2. Lüğət tərkibində aktiv sözlər 3. Lüğət tərkibində passiv sözlər **Mənbə:** [1,2,3,5,7]	2	
7	Azərbaycan dilinin istifadə dairəsinə görə leksikası. **Plan:** 1.Dialektizmlər 2. Peşə-sənət leksikası 3. Terminlər 4.Jarqon leksikası və arqotizmlər **Mənbə:** [1,2,3,5,6,7]	2	
	II kollokvium mövzuları		
8	Azərbaycan dilinin istifadə dairəsinə görə leksikası **Plan:**1.Vulqarizm və evfemizmlər 2. Varvarizmlər 3. Tabu və ekzotik sözlər **Mənbə:** [1,2,3,5,7]	2	
9	Müasir Azərbaycan dilinin üslubca leksikası. Sifahi dil leksikası **Plan:**1.Müasir Azərbaycan dilinin üslubca leksikası 2. Ədəbi dil leksikası 3. Şifahi dil leksikası **Mənbə:** [1,2,3,5,7]	2	
10	Azərbaycan dilinin leksik sistemində onomastik vahidlər **Plan:** 1.Müasir Azərbaycan dilinin onomastik sistemi 2. Onomastik leksikanın təsnifi 3. Onomastik vahidlərin üslubu rolu **Mənbə:** [1,2,3,5,6]	2	
11	Müasir Azərbaycan dilində frazeoloji birləsınələr **Plan:**1.Müasir Azərbaycan dilinin frazeologiyası. İdiomlar 2. İbarə və hikmətli sözlər 3. Atalar sözləri və zərbi məsəllər **Mənbə:** [1,2,4,5,7]	2	
12	Leksikoqrafiya **Plan:** 1. Dilçiliyin bir şöbəsi kimi leksikoqrafiyanın obyekti, məqsəd və vəzifələri 2. Lüğətlərin növləri **Mənbə:** [1,2,3,4,5,7]	2	
13	Azərbaycan dilində söz yaradıcılığı: leksik yolla söz yaradıcılığı **Plan:**1. Leksik yolla söz yaradıcılığı. Dialekt və şivələr hesabına söz artımı 2. Alınma sözlər hesabına söz artımı 3. Düzəltmə və mürəkkəb sözlərin sadələşməsi hesabına söz artımı. **Mənbə:** [1,2,4,5,7]	2	
14	Morfoloji yolla söz yaradıcılığı **Plan:** 1. Leksik və qrammatik şəkilçilər 2. Ad düzəldən şəkilçilər 3.Feil düzəldən şəkilçilər **Mənbə:** [1,2,5,7]	2	
15	Sintaktik yolla söz yaradıcılığı **Plan:**1. Sintaktik yolla söz yaradıcılığının əsas mahiyyəti 2.Mürəkkəb sözlərin	2	

	yaranmasında maddi əsas **Mənbə:** [1,2,3,5,7]		

№	Seminar	Saat	Tarix
1.	Leksikologiya, onun məqsəd və vəzifələri. Forma və məzmunca söz qrupları.	2	
2.	Müasir Azarbaycan dilinin mənsə etibarı ilə leksikası	2	
3.	Azərbaycan ədəbi dilinin aktiv və passivliyinə görə lüğət tərkibi	2	
4.	Azərbaycan dilinin istifadə dairəsinə görə leksikası	2	
5.	Müasir Azərbaycan dilinin üslubca leksikası	2	
6	Azərbaycan dilinin leksik sistemində onomastik vahidlər	2	
7	Müasir Azərbaycan dilində frazeoloji birləsınələr. Leksikoqrafiya	2	
8	Azərbaycan dilində söz varadıcılığı	1	

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Tələbə aşağıdakılari bilməli və bacarmalıdır: - dilin leksik sistemində sözün mövqeyi, mahiyyətini aydınlaşdırmağı; -sözləri mənşəyinə görə qruplaşdırmağı və izah etməyi; - söz qrupları, sözün istifadə edilmə dairəsi və üslubi xüsusiyyətləri aydınlaşdırmağı; - söz yaradıcılığının əsas vasitələrini; - sözün üslubi çalarlarını.

XII. Fənn üzrə təlim nəticələri:

- **Fənnin təlimini başa vurduqdan sonra tələbə:**
- Fənn üzrə nəzəri bilik və bacarıq əldə edəcək;
- İbtidai siniflərdə tədris olunan ana dili fənnini interaktiv fəal təlim üsulları ilə öyrənəcək;
- Fəal dərsin quruluşu, fənlərarası əlaqə, yaradıcı tətbiqetmə haqqında biliklər əldə edəcək.
- Müxtəlif janrlardan olan mətnləri müqayisə etməyi bacaracaq.

- **Bilməlidir:**
- İbtidai məktəbdə Azərbaycan dili dərslərinin məzmunu, təşkili yolları, istifadə olunacaq metod və priyomları bilir.
- Savad təlimi məşğələlərinin sistemini bilir və ardıcıllığı düzgün dərk edir.
- Şagirdlərin şifahi və yazılı nitqinin inkişaf etdirilməsi üzrə işin məqsəd və vəzifələrini bilir.
- Qrammatika üzrə dil qaydalarını mənimsəyir və konkret nümunələrlə tətbiq etməyi bilir.
- İbtidai siniflərdə Azərbaycan dili və onun tədrisi metodikasının xüsusiyyətlərini təsvir edir
- Azərbaycan dili kurikulumunda (I-IV siniflərdə) standart və məzmunu izah edir
- Azərbaycan dilinin qramatik quruluşunun əhəmiyyətini şərh edir
- Nitq hissələrinin hər birinin qrammatik xüsusiyyətlərini müqayisə edir
- Sintaktik əlaqələrin mahiyyətini və obyektiv gerçəklikdə olan əlaqələrlə uyğunluğunu izah edir
- Linqvistik təhlilin bütün növlərini yerinə yetirir

- **Bacarmalıdır:**
- İbtidai siniflər üzrə ana dili kurikulumunun mahiyyətinə, səciyyəvi xüsusiyyətinə yiyələnərək, fəal dərs nümunələri hazırlamağı bacarır.
- Fəal (interaktiv) təlimdən istifadə qaydalarını, üsul və növləri tətbiq etməyi bacarır.

- Ana dili dərslərində şagirdlərin yaradıcı təfəkkürünü inkişaf etdirən və yeni biliklərə müstəqil yiyələnmə üsullarını özündə birləşdirəm fəal (interaktiv) təlim metodlarından istifadəni bacarır.
- Ana dili təliminin əsas prisiplərindən olan nitq inkişafı, onun məzmun və vasitələrini, elmi-metodik nəzəriyyəsini bilməli və yaradıcılıqla reallaşdırmağı bacarır
- dilin leksik sistemində sözün mövqeyi, mahiyyətini aydınlaşdırmağı;
- sözləri mənşəyinə görə qruplaşdırmağı və izah etməyi;
- söz qrupları, sözün istifadə edilmə dairəsi və üslubi xüsusiyyətləri aydınlaşdırmağı;
- söz yaradıcılığının əsas vasitələrini;
- sözün üslubi çalarlarını.
- **Yiyələnməlidir:**
- İbtidai siniflərdə ana dilinin tədrisi ilə bağlı bilik, bacarıq və vərdişlərə yiyələnir.
- Fəal dərsin quruluşu, fənlərarası əlaqə, yaradıcı tətbiqetmə haqqında biliklərə yiyələnir.
- Oxu, yazı və dil qaydaları məzmun xəttinin xüsusiyyətlərini bilir və nümunələr gətirməklə onların fərqini izah edir.

Fənnin tədrisində istifadə olunan tədris metodları:

Bu tələblər aşağıdakı kimi müəyyən olunur:

- Təqdimatın hazırlanması
- Tapşırıqlar
- Layihələr
- Kollokviumlar
- İmtahan

XIII. Fənn üzrə kollokvium sualları:

I KOLLOKVİUM SUALLARI :

1. Leksikologiya, onun mövzusu, məqsəd və vəzifələri
2. Sözün inkişafı və mənasının dəyişilməsi
3. Sözün leksik və qrammatik mənaları
4. İlkin və törəmə, saf və hibrid sözlər
5. Səs təqlidi sözlər
6. Sözlərin tək və çoxmənalılığı
7. Omonimlər
8. Omonimə oxşar söz qrupları
9. Sinonimlər, onların əsas əlamətləri.
10. Antonimlər. Onların nitqdə rolu

II KOLLOKVİUM SUALLARI :

1. Vulqarizm və varvarizmlər
2. Evfemizmlər
3. Tabu və ekzotik sözlər
4. Müasir Azərbaycan dilinin üslubca leksikası. Ədəbi dil leksikası
5. Şifahi dil leksikası
6. Müasir Azərbaycan dilinin onomastik sistemi
7. Onomastik sistemdə soyadlar
8. Müasir Azərbaycan dilinin frazeologiyası.İdiomlar
9. İbarə və hikmətli sözlər

10. Atalar sözləri və zərbi məsəllər

XIV. Fənn üzrə imtahan sualları:

1. Leksikologiya, onun mövzusu, məqsəd və vəzifələri
2. Leksikologiyanın növləri
3. Sözün inkişafı və mənasının dəyişilməsi
4. Söz və onun mahiyyəti
5. Sözün leksik və qrammatik mənaları
6. İlkin və törəmə sözlər
7. Səs təqlidi sözlər
8. Saf və hibrid sözlər
9. Sözlərin tək və çoxmənalılığı
10. Forma və məzmunca söz qrupları
11. Omonimlər
12. Çoxmənalı sözlərin omonimlərdən fərqi
13. Omonimə oxşar söz qrupları
14. Sinonimlər, onların əsas əlamətləri.
15. Sinonimlərin yaranma yolları və onların üslubi imkanları
16. Antonimlər. Onların nitqdə rolu
17. Antonimlərin məna qrupları və üslubi imkanları
18. Həm antonim, həm sinonim, həm də omonim olan sözlər
19. Qohum dillərə məxsus sözlər
20. Əsl Azərbaycan sözləri və onların əsas xüsusiyyətləri
21. Ərəb-fars sözləri və onları fərqləndirən xüsusiyyətlər
22. Rus dili və rus dili vasitəsilə başqa dillərdən keçən sözlər
23. Lüğət tərkibi və lüğət fondu
24. Lüğət tərkibində aktiv sözlər
25. Lüğət tərkibində passiv sözlər
26. Dialektizmlər
27. Peşə-sənət leksikası və terminlər
28. Jarqon leksikası və arqotizmlər
29. Vulqarizm və varvarizmlər
30. Evfemizmlər
31. Tabu və ekzotik sözlər
32. Müasir Azərbaycan dilinin üslubca leksikası. Ədəbi dil leksikası
33. Şifahi dil leksikası
34. Müasir Azərbaycan dilinin onomastik sistemi
35. Onomastik sistemdə soyadlar
36. Onomastik vahidlərin üslubu rolu
37. Müasir Azərbaycan dilinin frazeologiyası.İdiomlar
38. İbarə və hikmətli sözlər

39. Atalar sözləri və zərbi məsəllər
40. Lüğətçilik. Lüğətlərin növləri
41. Leksik yolla söz yaradıcılığı.
42. Leksik və qrammatik şəkilçilər
43. Mənşə etibarilə şəkilçilərin növləri.
44. Ad və feil düzəldən şəkilçilər
45. Sintaktik yolla söz yaradıcılığı

İbtidai təhsil və məktəbəqədər təlim kafedrasının 13 fevral 2025-ci il tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur.

Kafedra müdiri: **dos. A.B.Əliyev**

Fənn müəllimi: **dos. A.B.Əliyev**